

Stichting Pro Longo mai
Polanenstr. 79
1013 VS Amsterdam
Tel. 06 28 45 17 62
giro 314983

Longo mai

Hof Ulenkrug, Stubbendorf 68, D - 17159 Dargun - Tel. (0049) 39959 - 23881

Le Montois, CH - 2863 Undervelier - Tel. (0041) 32 - 4265971

Oostenrijk

Bont gebeuren in Graz

De vijfde Europese bijeenkomst rond het thema zaaigoed "Let's liberate diversity!" vond plaats van 25 tot en met 27 maart in het Oostenrijkse Graz.

Straattheater van de Compagnie MaiMun in Graz met het stuk "Wie wind zaait zal storm oogsten"

"Zaaigoed heeft zich nooit gehouden aan grenzen en wetten. Het is altijd met de mensen vrij rondgetrokken." "Zaad is de basis van onze voeding. Er mag niet mee worden gehandeld of gespeculeerd." "Wij willen een andere landbouw creëren dan de door en door geïndustrialiseerde." "Boeren- en zaaigoedinitiatieven moeten zich verenigen."

Dit zijn enkele van de uitspraken die aan het begin van de bijeenkomst in kleine groeps gesprekken werden geformuleerd. Door die gesprekken maakten de bijna tweehonderd zaaigoedactivisten intensief kennis met elkaar. De deelnemers kwamen uit twintig landen, de meesten uit Europa, anderen uit Ecuador, Mexico, Tunesië, Georgië en Israël. Bijna iedereen verbouwt veelzijdige regionale groente- en graansoorten, is actief in organisaties of tuiniert in collectieve tuinen in Berlijn of Klagenfurt. Anderen zoeken naar land om boer te worden. De verenigingen Arche Noah, ÖBV - Via Campesina Austria, Longo mai en het collectieve project Wieserhoisl

hebben deze bijeenkomst georganiseerd, met steun van veel vrijwillige helpers. De volkskeuken in de openlucht verzorgde voor iedereen prima maaltijden van regionale producten en liet de gasten zelf hun bord met de hand afwassen. Naast de kennismaking en de uitwisseling van standpunten draaide de internationale bijeenkomst om het uitwerken van gemeenschappelijke posities.

Recht op zaaigoed

Wereldwijd ruilt en verkoopt driekwart van de boeren hun eigen geproduceerde zaaigoed. In de EU is het gebruik van zaad uit eigen oogst sterk beperkt of zelfs verboden. Het Europese patentbureau wordt overladen met aanvragen voor patenten op planten, dieren, hun eigenschappen en gensequensen en kweekmethoden. De EU-wetgeving over zaaigoed dwingt oude en regionale soorten in een hoekje, waar ze onder strenge controle staan. Via vrijhandelsverdragen exporteert de EU haar verordeningen naar armere landen in het zuiden en opent zo een nieuwe markt voor

de farmaceutische en de zaaigoedindustrie. En dat in landen, waar zaaigoed tot nog toe helemaal geen handelsproduct was. Maar ook in Europa is niet alles verloren. Turkije beschikt bijvoorbeeld over een enorme rijkdom aan cultuurgewassen. De kennis over de verbouw van de eigen soorten is in de bevolking nog aanwezig. Met het oog op een eventuele intrede in de EU wil de regering echter het aantal mensen dat in de landbouw werkt verminderen van 36% naar 7%. Bijna alle boerenorganisaties zijn verboden en dat maakt het werken erg moeilijk, zeggen de vertegenwoordigers van de Via Campesina organisatie Ciftçi Sen uit Turkije.

Medewerkers van zaaigoednetwerken uit Frankrijk, Italië, Spanje en de Duitstalige landen willen in Brussel invloed uitoefenen om bij de huidige herziening van de EU-wetgeving verdere verscherpingen te voorkomen. In Graz discussiëren ze tot laat in de nacht over de formulering van gemeenschappelijke posities. Andere mensen willen het thema onder de aandacht van de bevolking brengen en leggen meer gewicht op informatieve, publieke campagnes. Jonge mensen van "Reclaim the fields" leggen er de nadruk op dat verzet ook leuk moet zijn. Vrijdag 26 maart volgt een manifestatie. In een stralende zon ontmoet de stoet internationale gasten 's middags boeren, boerinnen en zaaigoedtelers, die op een veelzijdige en bonte markt aan talrijke bezoekers hun soorten, planten en andere producten presenteren. Na de voor een deel moeilijke thema's van de bijeenkomst zorgen muziekgroepen en de Compagnie MaiMun voor ontspanning en amusement. Op stellen en jonglerend laten de clowns zien hoe industrieel zaaigoed het milieu vernietigt en afhankelijkheden

schept - en hoe de boeren zich uiteindelijk daaruit toch kunnen bevrijden kunnen. Hier is ruimte voor een lach.

Slotverklaring

Zaterdagmorgen wordt in een algemene zitting de "Grazer Verklaring" door iedereen goedgekeurd. Daarin eisen we onder andere:

- Het recht, zaaigoed uit eigen oogst te winnen, te verbouwen, te verdelen en te verkopen;
- De ondersteuning van de soortenrijkdom in alle streken door steun aan de telers van biologische en zaadvaste soorten;
- Het verbod van gentechniek in de landbouw;
- Het verbod van patenten op planten en dieren, hun eigenschappen en genen en van patenten op teelmethoden;
- Een nieuwe landbouwpolitiek die in plaats

van energie-intensieve grootschalige bedrijven en monoculturen, een veelzijdige, kleinschalige en ecologische boerderijen steunt. (...)

Deze en soortgelijke eisen staan in de zaaigoedpetitie "Toekomst zaaien - diversiteit oogsten", die we afgelopen herfst in meerdere Europese landen in omloop hebben gebracht. 2010 is het "jaar der biodiversiteit" en daarom hebben we de campagne verlengd. Handtekeningen kunnen nog tot eind dit jaar worden verzameld. Dan zullen we ze samen met andere initiatieven tijdens een actiedag in Brussel aan de autoriteiten overhandigen. U vindt bij dit blad een petitie gevoegd.

Meer informatie vindt u (in het Duits, Frans, Engels en Spaans) onder: www.saatgutkampagne.org

Heike Schiebeck

Nederland

Geen patent op zaden!

De organisatie A SEED heeft in maart actie gevoerd om aandacht te vragen voor de internationale campagne van "No Patents On Seeds" tegen het toepassen van octrooirecht op zaden.

Op 27 maart 2010 heeft een CSI Crime Seed Investigation unit gebruik gemaakt van het evenement Kom in de Kas om bij verschillende tuinbouwbedrijven te tonen hoe de toekomst eruit zal zien: 's werelds grootste producent en verkoper van zaden Monsanto zal tuinders controleren op de aanwezigheid van verdachte gewassen en zo mogelijk plagiaat en schending van het octrooirecht tegengaan. Leden van A SEED waren vermomd

als inspectieteam vooral als kleine show voor de bezoekers. Ook werden folders verspreid over de "Geen Patent op Zaden"-campagne met een toelichting op de gevaren van machtsconcentratie in zaaigoedgiganten als

A Seed - actiedag op de Kom in de Kas-dag: Kassa! Inspecteur van Monsanto vindt voedingswaren met door zijn bedrijf gepatenteerde ingrediënten

Monsanto en de huidige ontwikkelingen in octrooi-toepassingen en kwekersrecht.

Tot nu toe hadden boeren, kwekers en zaadveredelaars via het kwekersrecht nog de vrijheid om zelf zaadgoed te produceren. Als het aan Monsanto ligt komt daar zo snel mogelijk een eind aan. Via een reeks overnames in de Nederlandse zaadsector zijn de grootste agro-multinationals in snel tempo bezig de Europese markt te domineren. Via mogelijke veranderingen in de toepassing van het Europese octrooirecht kunnen steeds meer gewassen geoctrooieerd (of gepatenteerd) worden. Dit gaat ten koste van het kwekersrecht waarbij veredelaars door mogen werken met elkaars variëteiten en boeren nog wel het recht hebben zaden over te houden voor een volgend seizoen. Er lopen nu niet alleen aanvragen voor octrooien op tal van genetisch gemanipuleerde landbouwgewassen, maar ook gangbare gewassen komen in aanmerking om te worden geoctrooieerd. Monsanto en andere grote zaadbedrijven bepleiten bij de Nederlandse overheid

het octrooirecht boven het kwekersrecht te stellen.

A SEED wilde met deze actie duidelijk maken dat ook de Nederlandse tuinders en kleinere zaadbedrijven niet gebaat zijn

bij de Monsanto-isering van de landbouw. De actie is dan ook nadrukkelijk in solidariteit met de bezochte tuinderijen. Een zelfstandige duurzame voedselproductie is te belangrijk om over te laten aan megabedrijven die enkel op winst uit zijn. Op vrijdag 26 maart heeft de brede coalitie 'No Patents on Seeds', waarbij 200 maatschappelijke organisaties zijn aangesloten, een waarschuwingssignaal afgegeven aan regeringen en octrooibureau's overal ter wereld. Al 8500 mensen hebben deze tekst onderschreven, maar je kunt de online petitie, die doorloopt tot 11 juli 2010 nog steeds ondertekenen. Dan worden de Wereldactiedagen tegen Patenten op Zaden afgesloten met een grote manifestatie bij het Europese Octrooibureau in München, Duitsland.

Flip en Linda
A Seed
Plantage Doklaan 12 a
1018 CM Amsterdam
info@aseed.net
www.aseed.net

Mali

Falea verzet zich tegen verwoesting

Het Afrikaanse dorp Falea - 21 gehuchten en ongeveer 15.000 inwoners - bevindt zich in het grensgebied van Mali met Guinee en Senegal. Het ligt op een hoogvlakte waar traditioneel de landbouw wordt beoefend, omgeven door onaangestaste natuur met een veelzijdige flora en fauna.

Falea heeft geen stroom en geen auto's. Het gebied is gedurende de regentijd enkele maanden lang een enclave, omdat het dan door de rivier de Faleme gescheiden is van de rest van Mali.

Het Franse kernenergiebedrijf Cogema (nu AREVA) vond bij Falea jaren geleden uranium, koper en bauxiet. In 2007 sloot de firma Rockgate Capital Corp een verdrag met de regering van Mali over de exploitatie van deze grondstoffen. De inhoud van het verdrag werd geheim gehouden. Op de website van Rockgate is te lezen, dat een gebied van 150 km² aan het bedrijf is afgestaan. Dat is echter gebeurd zonder dat de gemeenteraad van Falea, de Raad der Oudsten, en de bevolking werden geïnformeerd, laat staan naar hun mening werden gevraagd.

Eerste boringen

In 2008 werd een landingsbaan aangelegd, op nauwelijks 50 meter afstand van de school van Falea. Sindsdien vliegt wekelijks een Antonow-vliegtuig van Falea naar Zuid-Afrika. Het transporteert boorkernen die verkregen zijn door boringen van 200 tot 300 meter in de grond. In Zuid-Afrika worden de boorkernen in een laboratorium onderzocht en deze gegevens leveren de gegevens voor

een geologische cartografie voor bovengrondse en ondergrondse mijnen. Over een gebied van meer dan 140 km² moet de aarde tot op driehonderd meter diepte worden

afgegraven, door gigantische molenwerken tot gruis worden vermalen om daarna met veel grondwater en etsende giften van de begeerde grondstoffen te worden gescheiden. Miljoenen tonnen van dit stof zouden zo moeten worden opgeslagen, dat de niet afgebroken uraniumdeeltjes ook na meerdere eeuwen het milieu en het grondwater niet kunnen vervuilen. Als er dan tenminste nog grondwater is, want in het buurland Niger, waar zowel AREVA als Rockgate naar uranium graaft, worden

niet vernieuwbare geologische waterlagen aangeboord.

Kan in Falea het ergste worden verhinderd? Samen met onze trouwe vrienden Nouhoum Keita en hoogleraar sociologie Many Camara smeedden we plannen.

De stad Genève zet zich in

Het eerste idee was samen met de bevolking van Falea voor het begin van de exploitatie van uranium een studie te maken over het voorkomen van radioactieve besmetting. De uraniumlobby beweert namelijk steeds bij het optreden van ziekten en misvormingen bij de arbeiders van

Partnerschap Longo mai - Mali

In 1986 liet de toenmalige Franse minister van Binnenlandse Zaken Charles Pasqua 101 Maliërs met een chartervliegtuig uitzetten. We zochten contact met de Malische gemeenschap in Parijs en daaruit ontstonden diverse initiatieven. Enkele jongeren volgden in onze coöperatie een opleiding in bouwen met leemstenen. Samen met Radio Zinzine organiseerden we radiomateriaal om in de hoofdstad Bamako een vrije zender te starten. Radio Kayira is nu een niet meer weg te denken stem in Bamako. Ook ontstond er een partnerschap tussen het dorp Nafadji in Mali, de hieruit afkomstige emigranten in Frankrijk en een groep mensen uit de streek rond Arles in de Crau (Zuid-Frankrijk). Het dreigende milieuschandaal in het dorp Falea stuurt ons terug in de startblokken.

een mijn, dat dit het gevolg is van de "natuurlijke reserves" aan radioactief uranium. De stad Genève heeft zich over deze studie ontfermd en financiert ze. Het Franse onderzoekscentrum CRIIRAD zal de studie met advies begeleiden.

Milieuopleiding

Het tweede idee betreft de openbare procedure. De firma Rockgate moet voor de exploitatie van de grondstoffen een studie over de belasting voor het milieu leveren aan het

hiervoor verantwoordelijke ministerie. Deze milieueffect-rapportage, een document van meerdere honderd pagina's, mag dan ook door de bevolking worden ingezien. Meestal zijn de termijnen voor inzage erg kort, de bezwaren worden nauwelijks behandeld. De studies worden al na enkele maanden op een door de firma gefinancierde en door het ministerie georganiseerde conferentie met een goed klinkende resolutie aangenomen. Maatregelen voor de bescherming van gezondheid en milieu stranden meestal op een gebrek aan wil en aan middelen. Samen met onze vrienden uit Mali vonden we een belangrijke en ervaren partner voor dit probleem. Gerhard Schmidt van het Ökoinstitut in Darmstadt zal Malische milieubeschermers uit Falea nu een speciale opleiding geven en de procedure rond de milieueffect-rapportage kritisch en vakkundig begeleiden.

Universiteiten gezocht

Het derde idee: Many Camara, hoogleraar aan de universiteit van Bamako, wil in Falea een kleine universitaire tak opbouwen. Deze interdisciplinaire sectie zal door verschillende universiteiten moeten worden gedragen. Studenten zouden dan meerdere maanden als gast van Falea alle veranderingen - historisch, sociologisch, geologisch, geografisch, etnologisch, cultureel en ecologisch - door middel van onderzoek kunnen begeleiden. Voor dit project zoeken we partners aan de universiteiten in Europa. Deze samenwerking kan leiden tot het samenstellen van richtlijnen voor een milieuvriendelijke exploitatie van grondstoffen die de inwoners en de gemeentelijke autonomie respecteert.

Tot slot moet ik nog zeggen dat Rockgate zeker niet het enige multinationale concern is dat in dit deel van West-Afrika aan zijn investeerders hoge winsten uit landaankoop en grondstofwinning belooft. "Het beste zou zijn, het uranium gewoon in de grond te laten zitten, goed beschermd in de oorspronkelijke geologische lagen. Maar nee, hele streken worden vervuild en verwoest. Het uranium wordt gecentraliseerd in tikkende tijdbommen omgezet in elektriciteit. Het opruimen van het afval dat honderdduizenden jaren radioactief zal blijven, laten we over aan onze nakomelingen" (citaat Michel Seloui, econoom en publicist)

Hannes Lämmler

Kinderen van immigranten in Frankrijk. De verwoesting van dorpen en streken onder andere in Afrika dwingt de mensen te vluchten. (foto: Meggi Stegili)

De coöperatie Finca Sonador in Costa Rica werd in 1979 door Longo mai opgericht. Ze staat model voor een ander soort opvang van vluchtelingen uit crisisgebieden: de mensen kunnen er een nieuw zelfstandig leven opbouwen. Het project herbergt intussen 400 mensen. Vluchtelingen uit Nicaragua en El Salvador, waar voorheen burgeroorlogen woedden, delen hier hun leven met landloze boeren en indigenas uit Costa Rica. De Finca beslaat 780 ha land, waarvan de helft uit beschermd regenwoud bestaat.

Internetcafé

De Finca Sonador heeft, behalve een openbare telefooncel, geen vaste telefoonverbindingen en natuurlijk ook geen vaste internetverbinding.

Ik doe op dit moment mijn vervangende dienstplicht op de Finca. Afgelopen december zag ik mogelijkheden het dorp de beschikking te geven over een draadloze internetverbinding. Op 21 december 2009 bracht het Costaricaanse telecommunicatiebedrijf ICE namelijk UMTS-adapters op de markt die makkelijk op een notebook zijn aan te sluiten. Deze ontvangers kunnen werken met het nieuwe, snelle 3G-netwerk. Het toerisme-comité van de Finca had daaraan voorafgaand al besloten een notebook-computer met alles wat daarbij hoort, te kopen. En zo hadden we op 24 december voor het eerst een mobiele, draadloze internetverbinding in het dorp. Op 1 januari 2010 kon het Café Internet Longo mai worden geopend. Ons café is dagelijks van 14-20 uur geopend. Twee vervangende dienstplichtigen en drie jongeren uit het dorp wisselen elkaar om de drie uur af om de mensen te helpen die gebruik willen maken van de laptop, en om aan de kassa te staan. De mensen uit het dorp betalen het normale tarief van 400 Costa Rica Colones per uur (ongeveer 56

eurocent), gasten betalen het dubbele. De helft van de inkomsten is voor de jongeren uit het dorp, wat neerkomt op ongeveer een uurloon van 30 cent. Minstens 10 procent gaat elke maand naar het toerisme-comité dat de investering heeft gedaan. Om de lopende kosten te dekken moet de verbinding 3,5 uur per dag in gebruik zijn en dat valt in de regel hoger uit. Dankzij de ondersteuning van onze Oostenrijkse vriendenkring

kon een computerfonds worden ingericht, dat gratis computercursussen voor de bewoners van de Finca Sonador financiert. Het Internetcafé speelt ook een belangrijke rol voor degenen die hier onze vervangende dienstplicht doen. Buiten de openingstijden kunnen we de laptop gebruiken om bijvoorbeeld de nieuwe website en de nieuwsbrief van de Finca Sonador te maken.

Anton Maurer

Vrouwengroep

In Costa Rica is het machismo nog altijd wijdverbreid; de vrouw is meestal sterk afhankelijk van haar partner. Om dit fenomeen tegen te gaan, werden afgelopen jaren talrijke vrouwengroepen opgericht. Zo ook op de Finca Sonador.

De twaalf leden van onze groep op de Finca werken vooral in de groenteteelt en in de onlangs vergrote kas. In het dorp verkopen we de verse groenten, zoals sla, selderij, kool, koriander, enz. We willen nu een klein café met een keukentje erbij inrichten. Zo kunnen we kleine maaltijden met specialiteiten aanbieden, zoals de pupusas, Salvadoraanse gevulde tortillas. In de keuken kunnen we dan ook onze vruchten tot jam en compote verwerken. Plannen hebben we genoeg,

zoals de aanleg van twee visvijvers en de verkoop van biologisch geteelde koffieplanten. Met onze vrouwengroep organiseren we ook vaak informatiebijeenkomsten voor de jongeren van het dorp. We nodigen dan referenten uit die over het ene of andere thema uitleg geven. Onze kinderen zijn in een eigen jeugdgroep georganiseerd en helpen ook mee bij de verschillende werkzaamheden die in het dorp te doen zijn.

Maritza Mena

Honingbijen op de Finca Sonador

Lang voor de Europese kolonisatie van Midden-Amerika leefden hier inheemse angelloze bijen die van bloem tot bloem vlogen en voor de bestuiving van wilde planten en cultuurgewassen zorgden.

In 1839 vonden de eerste Europese bijenrassen¹, tegelijkertijd met veroveraars en immigranten, hun weg naar Costa Rica. Deze bijen ontwikkelden zich in de hogere gebieden eigenlijk goed. In de tropische gebieden konden ze echter niet goed acclimatiseren. Met het doel door kruisingen een bij te telen die beter aan het klimaat zou zijn aangepast, werden in 1956 120 koninginnen² van Zuid-Afrika naar Brazilië gebracht. Tijdens de kruisingsexperimenten ontkwamen 26 zwermen uit de kasten van de teelinrichting. De bevolking raakte in paniek, omdat deze bij zeer agressief was, waardoor ze ook de naam "Killer Bee" kreeg. Haar sterk ontwikkelde vermeerderingsdrift en het voor haar ideale klimaat stimuleerden een snelle uitbreiding in alle windrichtingen. In 1983 bereikten deze uiterst robuuste geafrikaniseerde bijen Costa Rica. Aangezien een gecontroleerde paring van jonge koninginnen uit de zachtmoedige volken in deze streek niet mogelijk was, werden ook deze volken in de loop der tijd agressief. De bijenteelt, al jaren aangeslagen door het kappen van de bossen, de inzet van herbiciden en andere milieuverontreinigingen, stortte volledig in. In deze tijd wist nog niemand hoe deze 'moordbijen' getemd konden worden.

Als enthousiaste imker hoort het bij mijn reisprogramma om in andere landen contact te leggen met bijenhouders. Een groot geluk was het met Roland Spendingwimmer te kunnen discussiëren over het idee bijen op de Finca te houden. Hij is een van de oprichters van de Finca Sonador en was vroeger zelf imker. We boden op de Finca een introductiecursus van een week aan over bijenteelt. Twee jonge mannen, Tito en Daniel, waren erg geïnteresseerd.

¹ Apis mellifera mellifera, de donkere Europese bij en Apis mellifera ligustica, de gelige Italiaanse bij.

² Apis mellifera adansonii, de West-Afrikaanse bij.

Roland bracht ons in contact met een bijenhouder in de buurt. Jorge Jimenez houdt met twee collega's ongeveer 400 geafrikaniseerde bijenvolken. Hij weet dus waarover hij praat. Hij stelde voor Tito en Daniel de praktijk van de bijenteelt bij te brengen. De goede ster moet op deze dag bijzonder hoog hebben gestaan, want alles lukte veel beter dan verwacht (Het was 11 februari, mijn 60ste verjaardag).

Intussen hebben Tito en Daniel al bijenkasten getimmerd en een standplaats voor de bijen gevonden. De sinds 12 jaar afgedankte honingslinger van Roland is ook weer in orde gebracht en enkele benodigdheden werden gekocht. Op het moment dat de bijenhouder Jorge Jimenez jonge volken vormt, zullen we drie of vier volken van hem kopen om een goede start te hebben voor een imkerij op de Finca Sonador. De geafrikaniseerde bijen zijn erg goede nectarverzamelaars en het ontbreekt aan bijenhouders. Zo zal het ook zeker geen probleem zijn, de honing te verkopen. Het ecologische belang als bestuiver van wild- en cultuurgewassen staat echter voorop. Het is bekend, dat meer dan een derde van alle voedingsmiddelen door honingbijen worden bestuift en een goede bestuiving brengt duidelijk hogere opbrengsten met zich mee.

René Zumstieig

Zonder een goede bescherming, een beroker en rustig werken kun je met geafrikaniseerde bijen niets beginnen.

Oekraïne

Provençaalse boeren op bezoek

Van 16 tot 26 januari 2010 gingen elf boeren en een bevriende veearts uit de Provence op ontdekkingsreis. Doel was het agrarische leven in het westelijke gedeelte van de Oekraïne in ogenschouw te nemen. De reis voerde naar Transkarpatië (ten zuiden van de Karpaten) en Lviv, ten noorden van de Karpaten.

In 2008 hadden we tijdens de internationale bijeenkomst van de boerenvereniging PaisAlp in Forcalquier (Provence) een Oekraïense delegatie ontvangen. Nu vond eindelijk het tegenbezoek plaats. Het was een reis vol emoties en rijk aan ontmoetingen, overvloedig met wodka gezegend, zoals daar het gebruik is. We konden beide kanten van de Oekraïense landbouw leren kennen. Aan de ene kant een zelfverzorgende landbouw. Aan de andere kant de opbouw van een enorme, grootschalige voedingsmiddelenindustrie.

De delegatie uit de Provence laat zich in het centrum van Lviv uitleg geven over de geschiedenis van de stad

We maakten kennis met vele interessante zaken en probeerden tegelijkertijd uit te leggen hoe wij denken en werken. Tijdens onze eerste twee dagen in het Oosten van Europa bezoeken we in de buurt van Nisjné Selisjtsjé heel kleine boerderijen die op zelfverzorging gericht zijn. De boeren bezitten een of twee koeien, een paar varkens en een kippen en een kleine moestuin. Elk gezin kreeg bij de privatisering van de kolchozen een stukje land. Al naar gelang dorp en streek varieerde de grootte van 70 are tot twee hectare. Juridisch gezien horen deze boerderijen tot het particuliere bedrijfswezen. Maar de mensen kunnen er nauwelijks van leven. Het is net voldoende om genoeg voedingsmiddelen te hebben. Het karige overschot wordt

geruild of verkocht, zoals de melk aan de dorpskaasmakerij.

Een baan is niet genoeg

Er is ander werk nodig om het nodige geld binnen te krijgen. De mannen werken gewoonlijk vier tot zes maanden per jaar als seizoensarbeider op de bouw in Kiev of Moskou of bieden zich aan voor oogstwerkzaamheden - onder andere in Siberië. Degenen die in het dorp blijven, zijn ambtenaren en kunnen van dat loon niet leven. De directeur van de school bijvoorbeeld verdient 150 euro

per maand. Ook hij heeft koeien en varkens om daarmee zijn loon aan te vullen...

"Mijn koe is erg lelijk, maar ze geeft 16 liter", zegt de moeder van Pjetro, die de dorpskaasmakerij leidt. Ze is 74 jaar oud en houdt een koe en een paar varkens. Ze wil daarmee niet ophouden en

iedereen in de familie van groot tot klein helpt mee. Economisch gezien ziet het leven er niet rozig uit. Een man die enkele kilometers van het dorp weg in het bos werkt, geen auto bezit en met paard en wagen onderweg is, zegt ons:

"Als we maar van ons werk zouden kunnen leven..."

Dat klinkt bitter. Toch zien we grote mogelijkheden voor de streek. De kwaliteit van de producten die we proeven, is buitengewoon goed! Alles is aanwezig om een kwalitatief hoogwaardige landbouw van overzichtelijke omvang te ontwikkelen. Aan mensen die willen werken is geen gebrek.

Kleinschaligheid

Deze streek hoorde 45 jaar bij de Sovjet-Unie en daardoor is elke gedachte aan collectieve structuren waarschijnlijk nog jarenlang taboe. Tegelijkertijd werden de kleinschalige,

familiaire tradities kapotgemaakt. Met andere woorden: alles moet opnieuw worden ontdekt en opgebouwd. Dit was ook een reden voor PaisAlp om hierheen te komen en te vertellen dat het mogelijk is van kleine boerderijen te leven en kwaliteit te produceren, met respect voor mens, dier en natuur. Enkele durven ook hier aan dit avontuur te beginnen... Wolodja begint een kleine boerderij op een stuk land en met gebouwen die vroeger bij de kolchoz hoorden. Hij heeft ganzen en kippen en verkoopt de kuikens. Hij hoopt dat hij van dit werk kan leven.

Een ander voorbeeld is een fokker van melkschapen in het bos bij het dorp Nankowo. Hij is 69 jaar en gepensioneerd en dit project doet hij met zijn dochter samen. 's Zomers produceren ze kaas op de alm, ze hebben ook enkele geiten en verkopen de melk. Het is niet eenvoudig, want ze hebben noch een melkmachine, noch een ruimte om te kazen. Bovendien hebben vorig jaar de wolven meerdere malen een aanval op de kudde gedaan. Maar beide zijn overtuigd van hun keuze.

De dag daarna bezoeken we de Longo mai-boerderij Zeleniy Haj in Nisjné Selisjtsjé. Hier worden varkens gehouden voor het maken van worst en salami, enkele geiten en twee koeien geven melk, er zijn legkippen en er is een moestuin. In de komende tijd zal de slachten vleesverwerkingruimte in samenwerking met enkele andere dorpsbewoners worden afgebouwd. 's Middags maken we onder begeleiding van Pjetro een klein tochtje naar de dorpskaasmakerij. Hier werken zeven mensen. De melk wordt gebracht door de bewoners uit Nisjné en de omliggende dorpen. Dagelijks worden duizend liter melk verwerkt, een uniek voorbeeld voor de Oekraïne.

Arme dieren en een rijke man

Tegen het einde van onze reis worden we geconfronteerd met de opbouw van een immense voedingsmiddelenindustrie in deze streek. Het is absolute waanzin: In het dorp Isa, verdringen duizenden uit Frankrijk geïmporteerde legkippen elkaar. Elk jaar worden ze vervangen. In hetzelfde bedrijf worden 60.000 kippetjes gemest die binnen 42 dagen 2,5 kg wegen. Alle dieren worden met antibiotica en andere medicijnen volgepompt. In hetzelfde dorp werd een ultramoderne slachterij geopend, die elke dag 30 ton levende dieren kan

Het ziet er gevaarlijk uit: Bij het bezoek aan de enorme varkensmesterij is optimale bescherming noodzakelijk.

verwerken. Het enige probleem is dat zulke hoeveelheden in deze streek niet voorhanden zijn. Het is een volslagen onbegrijpelijke investering.

Eenvoudiger te begrijpen zijn de zaken van een zekere meneer B., voormalig chef van de regering en belangrijk figuur in Transkarpatië. Men fluistert dat hij al ten tijde van het communisme bij verdachte zaken met sigaretten en alcohol betrokken was. Meneer B. opende in de streek acht supermarkten van het door hem opgerichte merk Barva. Zijn idee: enorme voedingsmiddelenfabrieken bouwen die aan zijn supermarkten leveren.

Grenzenloze groei?

In Mukatsjevo, de op een na grootste stad van Transkarpatie (waar hij vroeger burgemeester van was) zien we de eerste verwezenlijkingen van het idee. Onder leiding van Ivan Fjodorowitsch P., de huidige chef van landbouwzaken in de streek en voormalige directeur van de maatschappij van meneer B, bezoeken we deze fabrieken. Eigenlijk werkt meneer P. nog steeds voor meneer B., alleen niet meer op dezelfde post. En bovendien is het zo voor subsidies, administratieve en andere besommingen veel eenvoudiger... Het begint met de fok van 170 melkkoeien, Holstein natuurlijk, zoals overal. Even verderop staat al een splinternieuwe zuivelfabriek, alles is gloednieuw. Gepland is de verkoop van melk in flessen, yoghurt,

kefir en kwark, natuurlijk alles in de supermarkt te krijgen. Een ander bedrijf dat we bezoeken produceert veevoer. Franse bedrijven hebben de fabriek kant-en-klaar geleverd en nemen ook de exploitatie voor hun rekening.

Er hoort ook nog een varkensmesterij bij met 400 zeugen uit Frankrijk, die twee maal per jaar 10 tot 12 biggen werpen, die met een gewicht van 120 kilo geslacht zullen worden. En dat is maar een begin. De fabriek zal in toekomst het dubbele aantal moeten verwerken. Daarvoor is natuurlijk ook een ultramoderne slachterij met talrijke nevenruimtes nodig... Meneer B. heeft aan alles gedacht.

Het is steeds hetzelfde "ontwikkelingsproces" dat overal op onze planeet wordt herhaald. Voordat we vertrekken, hebben we gelegenheid tegenover de pers en de plaatselijke autoriteiten ons standpunt nog eens te verduidelijken.

De opbouw van energie-intensieve industriële bedrijven vragen veel subsidies en particulier kapitaal voor relatief weinig arbeidsplaatsen. Bovendien wordt het milieu erg belast. Het stimuleren van een kleinschalige landbouw schept meer arbeidsplaatsen en produceert een hoge kwaliteit. Het milieu wordt beschermd en daarmee ook het leven en de gezondheid van de bevolking.

Bertrand Burolet

De vereniging PaisAlp

Ongeveer veertig boeren uit de Haute Provence doen mee in de vereniging PaisAlp. Ook de Longo mai-boerderijen Pigeonnier in Limans en Cabrery in de Luberon zijn lid van PaisAlp. De vereniging garandeert dat de aangeboden producten afkomstig zijn van kleinschalige bedrijven en in harmonie en met respect voor natuur en ieders gezondheid geproduceerd worden. Het directe contact tussen producent en consument is erg belangrijk. Bij de afzet wordt zo weinig mogelijk gebruik gemaakt van de tussenhandel. PaisAlp ondersteunt jonge boeren die voor zichzelf willen beginnen.